

Закон о спречавању насиља у породици

- нови видови заштите жртве -

Аутор: Адвокат Стефан Гецић, експерт за породично право

I

Народна скупштина Србије је дана 23.11.2016.године усвојила Закон о спречавању насиља у породици (у даљем тексту: Закон). Закон ће се **примењивати од 01. јуна 2017.године**, што значи да ће се мере и процедуре предвиђене њиме примењивати од тога датума.

Усвајање овога закона би требало да представља логичан след након што је Република Србија у октобру 2013.године ратификовала Конвенцију Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, познатија као тзв.

Истанбулска конвенција.

Сврха овога текста је да прикаже које су мере предвиђене овим законом и које служе да се открије да ли одређеној особи непосредно прети насиље у породици и шта се чини када је та опасност откривена.

Текст нема за циљ стручно-критички осврт на предности и мане овога закона и његове последице на српско друштво и правни систем.

II

Пре него што представимо које новине је донео овај Закон, неопходно је објаснити **шта је насиље у породици**, које **облике** има и **ко га може трпети**.

1) Породични закон, чл. 197

Насиље у породици је понашање којим **један члан породице угрожава телесни интегритет, душевно здравље или спокојство другог члана породице.**

Насиљем у породици се нарочито сматра:

1. наношење или покушај наношења телесне повреде,
2. изазивање страха претњом убиства или наношењем телесне повреде члану породице или њему блиском лицу,
3. присиљавање на сексуални однос,
4. навођење на сексуални однос или сексуални однос с лицем које није навршило 14. годину живота или немоћним лице,
5. ограничавање слободе кретања или комуницирања с трећим лицем,
6. вређање, као и свако друго дрско, безобзирно и злонамерно понашање.

Под **члановима породице** се сматрају:

1. супружници или бивши супружници,
2. деца, родитељи и остали крвни сродници, лица у тазбинском сродству, лица у адоптивном сродству и лица која везује хранитељство,
3. лица која живе у истом породичном домаћинству,
4. ванбрачни партнери или бивши ванбрачни партнери,
5. лица која су међусобно била или су још увек у емотивној или сексуалној вези, односно која имају заједничко дете или је дете на путу да буде рођено, иако никада нису живела у истом породичном домаћинству.

2) Закон о спречавању насиља у породици, чл. 3

Насиљем у породици се сматра **акт физичког, сексуалног, психичког или економског насиља** учиниоца према лицу:

- са којим се учинилац налази у садашњем или ранијем брачном, ванбрачном или партнерском односу,
- са којим је крвни сродник у правој линији (родитељи, деца, деде/бабе, унуци), а у побочној линији до другог степена (брат, сестра),
- са којим је сродник по тазбини до другог степена (ташта, зет, снаја, свекар),
- коме је усвојитељ, усвојеник, храњеник или хранитељ,
- са којим живи или је живео у заједничком домаћинству.

Закон о спречавању насиља у породици нажалост не даје дефиницију шта се сматра под физичким, сексуалним, психичким или економским насиљем. Иако је физичко и сексуално насиље углавном лако препознатљиво, дешава се да **лица која трпе насиље често нису ни свесна да су жртве психичког или економског насиља**, а неvezано од образовања и друштвеног слоја из кога долазе.

Под **психичким насиљем** се сматра озбиљна претња да ће се напасти живот или тело члана породице. Озбиљна претња је она која изазива осећање угрожене сигурности.

Поврх таквог очигледног примера, психичко насиље је такође вређање, омаловажавање, застрашивање, константно критиковање, безразложно окривљавање, лажно оптуживање, уцењивање,..

Под **економским насиљем** се сматра одузимање новца и вредних ствари, контролисање зараде и др. примања, забрана располагања својим или заједничким приходима, забрана запослења,..

III

Ко и коме се може пријавити насиље у породици

Према овом Закону, жртва може пријаву насиља у породици поднети **полицији и јавном тужилаштву**.

Поред жртве, Закон прописује да **СВАКО мора без одлагања да пријави** полицији или јавном тужилаштву насиље у породици или непосредну опасност од њега. То се може тумачити да пријаву може поднети и родитељ, деца, брат/сестра па чак и комшија жртве.

Такође, државни и др. органи, организације и установе су обавезне да пријаве свако сазнање постојања насиља у породици или опасности од њега.

IV

Поступак спречавања насиља у породици

1) Када полиција сазна о постојању насиља у породици или опасности од њега, могућег учиниоца (насилника) има право да **доведе у полицијску станицу** ради вођења поступка и да га задржи у полицијској станици.

Задржавање у станици може да траје **најдуже 8 часова** ради вођења поступка.

Надлежни полицијски службеник, према доступним подацима и у што краћем року врши процену ризика непосредне опасности од насиља у породици.

Уколико утврди да постоји непосредна опасност полицијски службеник наређењем изриче **хитну меру** учиниоцу, што значи:

1. привремено **удаљење учиниоца из стана** у којем живи са жртвом или/и
2. привремена **забрана учиниоцу да контактира и прилази жртви**.

Свака од хитних мера може **трајати 48 часова** од уручења наређења учиниоцу.

Када је изрекао хитну меру, полицијски службеник доставља наређење и др. обавештења о конкретном случају јавном тужиоцу.

2) Јавни тужилац проучава добијена обавештења и вреднује процену ризика од насиља у породици који је сачинио надлежни полицијски службеник.

Уколико и он утврди да постоји непосредна опасност од насиља у породици, дужан је да суду предложи да се изречена хитна мера додатно продужи.

3) Суд има рок од 24 часа од пријема предлога јавног тужиоца да одлучи о продужењу хитне мере.

Суд може хитну меру да продужи за још 30 дана!

На овај начин жртви се **укупно омогућавају 32 дана мира** и почетне заштите, док непосредна опасност прође.

Уколико **учинилац не буде поштовао** изречену хитну меру, у прекршајном поступку ће се казнити казном затвора у трајању до 60 дана.

V

Једна од новина овога Закона је што је **изричито предвиђена одговорност тзв. службених лица.**

Предвиђена је **новчана казна** у износу од 50.000,00 РСД до 150.000,00 РСД за одговорно лице у државном или другом органу, организацији и установи које полицији или јавном тужиоцу не пријави, не реагује на пријаву, опструира пријављивање или реаговање на свако сазнање о насиљу у породици или непосредној опасности од њега.

Такође, предвиђена је **дисциплинска одговорност** судија, јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, који у своме поступању не буду поштовали рокове предвиђене овим законом, с обзиром да је предвиђено хитно поступање.

VI

Друге новине предвиђене овим Законом, између осталих, су:

- увођење различитих евиденција података о случајевима и учесницима насиља у породици,
- увођење лица одређених за везу и групе за координацију и сарадњу у циљу сарадње државних органа у спречавању насиља у породици,
- индивидуални план заштите и подршке жртви,..

VII

За крај, неопходно је поменути да се у пракси примењује да се институт заштите од насиља у породици **злоупотребљава, т.ј. употребљава у сврхе за које није намењен.**

Супружници у поступку развода брака или у борби око вршења родитељског права користе **лажне пријаве за насиље** у породици као средство притиска на противну страну!

Хитне мере предвиђене овим Законом, иако предвиђене с најбољом намером, стварају бојазан од нових видова злоупотреба.

Свако ко помисли да злоупотреби право и могућности заштите од насиља у породици предвиђене Породичним законом и Законом о заштити од насиља у породици, требало би да има у виду да су **лажно пријављивање и давање лажног исказа кривична дела** (чл. 334 и 335 Кривичног законика), за која је предвиђена казна затвора у распону од 3 месеца до 8 година.